

PRÁCA KONTROLÓRA PREKLADOV V PREKLADATEĽSKEJ AGENTÚRE

Katarína Václaviková

Autorka je absolventkou študijného programu prekladateľstvo a tlmočníctvo v kombinácii anglický a nemecký jazyk na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Na Prekladateľskej univerziáde v roku 2016 jej bola udelená cena SSPOL v sekcii Odborný preklad a zároveň sa v sekcii Kritika prekladu umiestnila na 3. mieste. Počas štúdia začala prekladať na voľnej nohe a získavala cenné praktické skúsenosti v prekladateľskej agentúre. V súčasnosti pracuje v oblasti jazykového vzdelávania a pomáha šíriť do sveta myšlienku, že jazyky sa dajú učiť aj inak, než sme zvyknutí.

ÚVOD

Akokoľvek sa prekladateľ snaží, nie vždy sa mu z prekladu podarí odstrániť všetky nedostatky. Hlavne pri väčšom rozsahu je silno hypnotizovaný vlastným textom, ktorý na konci reprodukčnej fázy prekladu (Vilikovský, 1984, s. 117) dôverne pozná. Nedokáže sa od textu dostatočne odosobniť, potreboval by niekoľko dní, aby si od neho „vyčistil hlavu“ a potom ho dokázal objektívne zhodnotiť a opraviť. V kontexte spolupráce s prekladateľskou agentúrou sa však takáto pauza považuje za „nedosiahnuteľný luxus“. Niet divu, že prekladateľovi môžu uniknúť detaily, napr. zdvojené slovo či chýbajúca kurzíva.

Nie vždy sú však nedostatky cieľového textu výsledkom práce prekladateľa. Stáva sa, že softvéry na konvertovanie a nástroje CAT prenesú do výsledného dokumentu chyby vo formáte, za čo prekladateľ nemôže.

Ak chce agentúra klientovi odovzdať bezchybnú prácu, je potrebné, aby zaisťovala „druhý pár očí“, niekoho, kto preklad pred odovzdaním prečíta a prípadné chyby opraví. Tak do procesu prekladu vstupuje postava kontrolóra ako ďalší medzistupeň, ktorý sa podieľa na spracovaní zákazky. Striehne na detaily, ktoré prekladateľovi mohli uniknúť alebo vznikli počas elektronického spracovania textu.

Kontrola prekladov sa ako pracovná náplň pre samostatnú pracovnú (brigádnicú) pozíciu vyčlenila z kompetencií projektového manažéra. Ide teda o pomerne mladé a v našom translátologickom kontexte dosiaľ nepovšimnuté povolanie. To jej však neuberá na dôležitosť v rámci procesu zabezpečovania kvality v prekladateľských agentúrach. V článku sa preto zameriavame na prácu kontrolóra prekladov a typický priebeh kontroly, popíšeme chyby, s ktorými sa v prekladoch najbežnejšie stretáva a uvedieme niektoré nástroje, ktoré používa. Vytvoríme tiež osobnostný profil kontrolóra na základe vlastností a schopností, ktorými by mal disponovať.

1 NÁPLŇ PRÁCE KONTROLÓRA PREKLADOV

Ako vyplýva z názvu pozície, kontrolór po prekladateľovi skontroluje text. Jeho úlohou je postarať sa o to, aby preklad vyzeral úhľadne, neobsahoval preklepy, formálne chyby, negatívne posuny či nepresnosti.

Formálne chyby pritom chápeme ako všetky chyby, ktoré nemajú dočinenia s významom prekladaného textu. Ide predovšetkým o rozdiely vo formátovaní východiskového a cieľového textu, napr. hrubý/tenký font, dvojitá medzera či nedodržanie náležitostí špecifických pre daný jazyk (formát úvodzoviek, dátumu a pod.). Problematike konkrétnych chýb sa bližšie venujeme v kapitole Proces kontroly prekladu.

Je dôležité spomenúť, že kontrola nie je korektúra. Úlohou kontrolóra nie je text preštylizovať, ani nanovo prepracovať. Ak je kontrolór toho názoru, že preklad je nekvalitný, môže projektovému manažérovi odporučiť, aby ho odoslal na korektúru, prípadne môže do dokumentu označiť navrhované zmeny a projektový manažér ich odkonzultuje s prekladateľom.

Okrem kontroly plní kontrolór zvyčajne aj rôzne iné úlohy. Je akési „dievča (či chlapec) pre všetko“. Robí drobné kancelárske práce, napríklad skartovanie či triedenie objednávok, zájde k notárovi vyhotoviť overené kópie textov určených na úradný preklad.

Náplň práce kontrolóra by sme mohli stručne zosumarizovať nasledovne:

- kontrola prekladu pred odovzdaním klientovi (kontrola obsahu, pravopisu, gramatiky),
- formátovanie textu a oprava chýb formátu,
- kancelárske práce,
- príprava podkladov na preklad (napr. prepis/vykopírovanie textu na preklad z needitovateľných dokumentov).

Výpočet činností, ktoré kontrolór vykonáva, sa rôzni od agentúry k agentúre, preto uvádzame len základné položky, ktoré majú podľa nášho výskumu takmer všetci spoločné.

2 PROCES KONTROLY PREKLADU

Ako teda zvyčajne vyzerá priebeh kontroly prekladu? Projektový manažér zadá kontrolórovi úlohu. Nižšie popisujeme dve najčastejšie možnosti, ako môže situácia vyzeráť: Dokument na kontrolu je dvojjazyčný export z nástroja CAT. V tom prípade je text rozdelený podľa segmentov do tabuľky. Kontrolóra zaujímajú dva najširšie stĺpce – vľavo je východiskový text a vpravo preklad.

Východiskový a cieľový text sú v dvoch osobitných dokumentoch. Súbor s východiskovým textom môže byť vo formáte .doc/.docx, .pdf, .jpg a pod. Súbor s cieľovým textom je zvyčajne vo formáte .doc/.docx. Kontrolór preklad kontroluje v programe Microsoft (skrátene MS) Word a úpravy vykonáva priamo v texte, pričom má zapnutú funkciu Sledovanie zmien, ktorú podrobnejšie rozoberieme v kapitole Nástroje kontrolóra.

Ak ide o úradný preklad, kontrolór všetky nedostatky označí do komentárov vedľa textu. Úradný prekladateľ musí uchovávať v evidencii preklad, ktorého znenie sa presne zhoduje s verziou, ktorú dostane klient, čiže musí osobne vidieť a posúdiť všetky zásahy. Až po jeho odsúhlasení je možné preklad odovzdať klientovi.

V praxi najčastejšie nastáva situácia popísaná v druhej možnosti – originál a preklad sú v osobitných dokumentoch. Z toho dôvodu sa budeme v príspevku venovať predovšetkým tomuto prípadu.

Kontrolór si otvorí príslušné dokumenty vedľa seba (výhodou a uľahčením práce je mať dva monitory). V dokumente s prekladom si zapne funkciu „Sledovať zmeny“ v záložke „Posúdiť“, ktorá farebne označí každú vykonanú zmenu. Postupne prechádza oba dokumenty a porovnáva ich. Dáva pozor na všetky nedostatky, ktoré opraví, prípadne v úradnom preklade označí komentárom. Tieto nedostatky by sme mohli rozdeliť do troch skupín: obsahové, pravopisno-gramatické a nedostatky formátu. Na ďalších stranách ponúkame stručnú charakteristiku niektorých chýb, na ktoré musí kontrolór pri práci dávať pozor.

2.1 Obsahové nedostatky

Do tejto kategórie radíme všetky nedostatky, ktoré negatívne ovplyvňujú reprodukciu invariantnej informácie, pričom ju redukuje na „obsah“ (porov. Vi-

likovský, 1984, s. 31). Ide predovšetkým o rovinu lexikálnu a vetnú. Štylistickú stránku textu kontrolór nemení.

Na základe vlastnej skúsenosti a výskumu považujeme za najbežnejšie nedostatky spadajúce do tejto kategórie:

- Chýbajúci text – neopodstatnene vynechané slovo, veta či odsek. Dokonca si z praxe spomíname na prípady, keď prekladateľ zabudol celú stranu a bolo potrebné ju dodatočne preložiť.
- Text navyše – neopodstatnene dvakrát po sebe sa opakujúce to isté slovo, veta či odsek.
- Chyby v preklade slov, viet, negatívne posuny (Gromová, 2009, s. 63) – neekvivalencia na úrovni lexiky, viet, nesprávny preklad spôsobený nepochopením originálu či nepozornosťou.
- Chyby a preklepy v menách a názvoch – nepresnosti v prepise vlastných mien.
- Chyby v číslach – najčastejšie ide o chyby v telefónnych číslach a fakturačných údajoch firiem, prípadne v tabuľkách s vyššou koncentráciou čísel na strane.
- Preklepy – zmenené poradie písmen v slovách, prípadne chyba v hláskovaní. Môže sa stať, že preklep spôsobí negatívny posun v preklade.
- Nekonzistencia terminológie – terminológia musí byť v celom dokumente preložená konzistentne. Je úlohou klienta a projektového manažéra dodať prekladateľom preferovanú terminológiu, najčastejšie vo forme glosárov/prekladových pamätí v nástrojoch CAT. Kontrolór musí overiť, či sa prekladateľ týchto pomôcok pridržoval.

Podľa nášho názoru sú najzávažnejšie obsahové nedostatky, keďže môžu mať negatívny vplyv na percepciu čitateľa a sú v rozpore s kritériom presnosti dôležitým pre kvalitný preklad, ktoré uvádza D. Gouadec v publikácii *Translation as a Profession* (2007, s. 6).

Niekedy sú obsahové nedostatky v preklade zapríčinené nedôslednou prípravou podkladov na preklad, napr. osoba, ktorá vyhotovuje prepis needitovateľného dokumentu na preklad, prehliadne odsek. Inak môžu byť obsahové nedostatky spôsobené zníženou pozornosťou alebo zvýšenou hladinou stresu u prekladateľa z akýchkoľvek dôvodov (málo času na preklad, subjektívne dôvody atď.).

Je pravdou, že riešením pre takéto situácie by mohla byť povinná korektúra pre každý preklad. Z ekonomického hľadiska je to však nereálne, keďže korektora treba zaplatiť, čo by sa premietlo do zvýšenej ceny za ponúkané služby a možného zníženého dopytu.

2.2 Nedostatky formátovania dokumentu

Nedostatky formátovania dokumentu sú celkom bežné. Príčiny sú rôzne – prekladateľovi neostal čas na dôkladné formátovanie dokumentu, prípadne to nepovažuje za súčasť svojej práce a prenecháva túto úlohu agentúre. Môže ísť aj o jeho nepozornosť alebo neovládanie pokročilých funkcií formátovania v editore, ktorý používa.

Chybné formátovanie tiež môže ostať po exporte výsledného dokumentu z nástroja CAT z rôznych dôvodov:

- Zdrojový dokument obsahoval chybné formátovanie a nástroj CAT ho preniesol do prekladu.
- Prekladateľ do segmentov nesprávne umiestnil tzv. tagy (značky reprezentujúce zmeny formátovania textu).
- Zdrojový dokument vložený do nástroja CAT bol v needitovateľnom formáte a automatickým skonvertovaním vzniklo nevhodné formátovanie dokumentu.

Skupinu nedostatkov formátu môžeme ďalej kategorizovať na formátovanie strany, písma a tabuliek.

Do kategórie formátovania strany radíme úpravu okrajov strany, odsekov a zarážok, číslovanie strán, nastavenia hlavičky a päty, zlomy sekcií, strán a stĺpcov a tiež zarovnanie textu (doprava, doľava, na stred alebo do bloku).

Do kategórie formátu písma patrí nastavenie fontu – kurzíva, tučné, podčiarknutie, farba, zvýraznenie, typ a veľkosť fontu, ďalej horný a dolný index, číslovanie, odrážky a riadkovanie.

Častým nedostatkom býva vzhľad tabuliek, pokiaľ ide o veľkosť a rozloženie buniek, nastavenia orámovania a odsekov. Okrem toho sa bežne stáva, že text v bunke presahuje za okraj bunky a nezobrazuje sa celý. Vtedy je potrebné nastaviť zalomenie textu v bunke.

2.3 Pravopisné, gramatické a typografické chyby

Pravopis, gramatiku a typografiu v slovenčine upravujú *Pravidlá slovenského pravopisu – PSP* (Ondrejovič, et al., 2013), či už v knižnej podobe alebo ako digitálny súbor, ktorý je možné si stiahnuť zo stránky Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra, a *Slovenská technická norma STN 01 6910 Pravidlá písania a úpravy písomností* (2010). Obe príručky by podľa nášho názoru mal mať vždy po ruke každý, kto pracuje s jazykom a textami, prípadne pomôže užitočná internetová stránka Jazyková poradňa Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra.

Ako vyplýva z nášho výskumu, v tejto kategórii sú najhojnejšie zastúpené chyby v interpunkcii, z ktorých vyberáme nasledovné:

- Zdvojené, príp. strojené medzery sú v textoch zastúpené celkom bežne a pritom je ich eliminácia celkom jednoduchá – stačí použiť funkciu „Hľadať a nahradiť“, v ktorej si dáme vyhľadať všetky dvojité medzery a nastavíme nahradenie jednoduchou medzerou.
- Oprava chýbajúcich medzier je zložitejšia. Vyžaduje si naozaj dôkladnú kontrolu dokumentu, prípadne pomôže zapnutá kontrola pravopisu, ktorá podčiarkne všetky slová, ktoré MS Word nemá v databáze.
- Prekladateľ niekedy vloží medzeru pred interpunkčné znamienko, čo slovenský pravopis nepripúšťa. Stáva sa to predovšetkým v prekladoch z francúzštiny vplyvom interferencie východiskového jazyka. Vo francúzštine je totiž vkladanie medzery pred interpunkčné znamienka v súlade s pravopisným úzom.
- Kontrolór sa stretáva aj s nesprávnym formátom úvodzoviek. V slovenčine majú byť začiatkové úvodzovky dole a koncové hore vo formáte 99-66 v päťkovom fonte. Pokiaľ vkladáme text v úvodzovkách do textu v úvodzovkách, používame jednoduché úvodzovky vo formáte 9-6.
- Problematické je rozlišovanie medzi pomlčkou a spojovníkom. Podľa PSP je pomlčka dlhšia a oddelená medzerami, zatiaľ čo spojovník je kratší a za ním ani pred ním medzeru nepíšeme. Ak spojovník ohraničíme z oboch strán medzerami, pokročilé textové editory, napr. MS Word, ho automaticky prepíšu na pomlčku. Jednoduchšie editory, napr. textové editory v nástrojoch CAT, to však nedokážu. Vtedy si môžeme pomôcť skratkou Alt + 0150, ktorá nám vloží do textu pomlčku.
- Za zmienku stojí aj pravidlo, podľa ktorého sa lomka pri vyjadrení variantného výrazu neoddeľuje medzerou, napr. vyučujúca/vyučujúci. Lomka sa oddeľuje medzerou len v prípade, ak ňou zaznačujeme delenie veršov, čo sa v prípade textov prekladaných v prekladateľských agentúrach stáva skutočne zriedkavo, ak vôbec.
- Čiarky sú večnou dilemou aj pre ľudí, ktorí s textami pracujú každý deň. Veľmi problematické býva napríklad písanie čiarky pred slovom „ako“ v rôznych polohách vo vete.

Gramatické chyby sa nevyskytujú často. Z vlastnej skúsenosti môžeme konštatovať, že prekladatelia vo všeobecnosti ovládajú slovenskú gramatiku na veľmi dobrej úrovni. Gramatické chyby nachádzame skôr v prekladoch do cudzích jazykov. Aj tu uvádzame niekoľko príkladov z praxe:

- V tejto kategórii sa najčastejšie stretávame s chybami súvisiacimi so skloňovaním. Dôvodom týchto chýb býva hlavne nepozornosť. Prekladateľ napríklad

zmenil predložku a nevšimol si, že sa viaže s iným pádom ako pôvodná – tak vzniká väčšina chýb v skloňovaní. Najviac sa však vyskytuje nesprávne použitý dĺžň na „i“ v genitíve plurálu podstatných mien ženského rodu končiacich na „-ia“ (napr. situácia – G Pl. nesprávne situácii alebo D Sg. nesprávne situácií).

- Vyskytujú sa tiež chyby v časovaní slovíes. Tento problém je opäť pozorovateľný najmä v prekladoch do cudzích jazykov.
- Bežne rozšírenou chybou je chýbajúca medzera pred znakom %. V slovenčine sa pred ním píše nedeliteľná medzera za každých okolností, dokonca aj v skrátenej podobe odvodeného prídavného mena, napr. spojenie „štyridsať-percentný nárast“ skrátime na „40 % nárast“.
- Značky fyzikálnych a chemických veličín oddeľujeme od čísla nedeliteľnou medzerou, napr. 25 °C, 48 km a pod.

Chyby v textoch sa týkajú aj:

- nesprávneho písania veľkých a malých písmen na začiatku slov,
- chýbajúcej diakritiky (dĺžne, mäkkčene, dve bodky, príp. vokáne),
- použitia nesprávnej predložky,
- použitia nedeliteľnej medzery (nedeliteľnú medzeru vkladáme napr. medzi predložku a nasledujúce slovo, čím znemožníme, aby predložka „a“ ostala samotná na konci riadka – klávesová skratka nedeliteľnej medzery na slovenskej klávesnici je Ctrl + Shift + medzerník),
- slovosledu (v angličtine a nemčine ide prevažne o záležitosť gramatiky, v slovenčine čiastočne aj štylistickú – pozícia témy a rémy vo vete),
- formátu čísel. Pri preklade a kontrole je dôležité mať na pamäti, že v slovenčine používame na oddelenie desiatinných miest desiatinnú čiarku, zatiaľ čo v angličtine desiatinnú bodku. Na druhej strane, čiarku používa angličtina na oddelenie tisícov, miliónov a pod., zatiaľ čo slovenčina na jej miesto vkladá nedeliteľnú medzeru.

Na tejto a predošlých stranách sme zhrnuli najčastejšie chyby vyskytujúce sa v prekladových textoch. Sumár nie je zďaleka vyčerpávajúci, no aj tak veríme, že môže poslúžiť kontrolórom a prekladateľom ako návod, na čo si pri kontrole a preklade dať obzvlášť pozor, aby výsledný preklad odišiel do rúk klienta v čo najčistejšej podobe.

2.4 Nástroje kontrolóra prekladov

Pozorné oči a zmysel pre detail sú najúčinnjšími nástrojmi kontrolóra, no na urýchlenie a zefektívnenie práce sa hodí každá pomoc. Na to slúžia rôzne nástro-

je, ktorých úlohou je text sprehľadniť, poukázať v ňom na možné problematické miesta, a prípadne opravu chýb rovno zapracovať do výsledného textu.

Tieto nástroje môžu byť priamymi súčasťami softvérov, napr. sledovanie zmien v programe Microsoft Word či sekcia QA (*Quality Assurance* – zabezpečovanie kvality) v nástrojoch CAT, alebo samostatnými softvérmi určenými špeciálne na kontrolu kvality prekladu. Nižšie sa venujeme vybraným nástrojom v programe MS Word, ktorých úlohou je prácu kontrolórovi zjednodušiť.

V prvom rade medzi ne patrí vynikajúca funkcia Sledovať zmeny. Nájďme ju v záložke „Posúdiť“. Keď je táto funkcia zapnutá, každá zmena, ktorú kontrolór v dokumente vykoná, sa farebne odlíši od ostatného textu, vďaka čomu projektový manažer vidí, aké zmeny v dokumente prebehli a môže ich odkonzultovať s prekladateľom.

Kontrolór má na výber z troch možností zobrazovania zmien:

- zobrazovanie všetkých zmien v „bublinách“ na pravom okraji dokumentu,
- zobrazovanie priamo v texte,
- kombinácia oboch možností – v texte sa zobrazujú všetky zmeny okrem formátovania, ktoré je zaznačené v „bublinách“.

V záložke „Posúdiť“ sa nachádza ešte jeden užitočný nástroj, a síce možnosť pridávať komentáre. Táto funkcia sa využíva najmä v prípadoch, keď si kontrolór niečím nie je istý a chce na to upozorniť projektového manažera a prekladateľa. Okrem toho sa komentáre využívajú pri kontrole úradných prekladov. Ako sme spomínali vyššie, úradný prekladateľ musí posúdiť každú zmenu vykonanú v dokumente a prehľadné uvedenie navrhovaných zmien v komentároch mu to uľahčuje.

Spomínali sme tiež častý výskyt dvojitych medzier v prekladoch. Ako môže kontrolór odhaliť ich prítomnosť, keď ich „nevidí“? Priestorový rozdiel medzi jednoduchou a dvojitou medzerou nebýva veľmi výrazný a je ľahko prehliadnuteľný. Preto má kontrolór vždy pri práci (a odporúčame to aj pri preklade) zapnuté zobrazovanie tzv. bielych znakov. Biele znaky nevidíme ako čierne značky na bielom podklade, ale v texte sa napriek tomu nachádzajú a vidíme efekt, ktorý na text majú. Ide napríklad o medzery, tabulátory, zlomy strán a sekcií, znaky „enter“ a pod. Vďaka zobrazeniu bielych znakov taktiež kontrolór rozozná obyčajnú medzeru od nedeliteľnej (obyčajná sa značí bodkou a nedeliteľná krúžkom). Zobrazenie bielych znakov nám presne ukazuje formátovanie textu a my preto nemusíme hádať, čo je dôvodom rozhádzaného textu a ako ho upraviť, aby bol úhľadný.

Kontrola pravopisu – integrovaný slovník programu MS Word obsahuje relatívne obsiahlu slovnú zásobu v množstve jazykov, aj v slovenčine. Ak sa však v texte vyskytne slovo, ktoré sa v jeho databáze nenachádza, podčiarkne ho čer-

venou farbou. Ak nechceme skúmať celý dokument a práčne hľadať podčiarknuté slová, stlačením klávesy F7 vyvoláme kontextové okno s kontrolou pravopisu a gramatiky. V ňom sa nám postupne zobrazia všetky podčiarknuté slová s najbližším kontextom a my ich môžeme skontrolovať a prípadne opraviť.

Pre nedostatok priestoru spomíname len tie najpoužívanejšie nástroje, ktoré kontrolórovi uľahčujú prácu a šetria čas. Bez nich by bol proces kontroly a posudzovania navrhovaných zmien oveľa zdĺhavejší a kontrolór by musel vynaložiť viac úsilia, aby mohol s čistým svedomím odovzdať naozaj opravený preklad. Napriek tomu však tieto nástroje nie sú riešením na všetko a vymoženosti softvéru zatiaľ pozorný pohľad kontrolóra nenahradia.

3 KTO SA HODÍ NA POZÍCIU KONTROLÓRA PREKLADOV?

Nedá sa spočítať, koľkokrát sme sa stretli s dávno vyvráteným názorom, že prekladať môže ktokoľvek, kto ovláda jazyk. Z našej skúsenosti, z rozhovorov s prekladateľmi či celkom nezainteresovanými osobami sme získali dojem, že obdobný postoj je rozšírený aj v súvislosti s kontrolórami prekladov – kontrolór môže byť hocikto, kto vie v počítači otvoriť textový dokument.

Netvrdíme, že kontrolór prekladov musí mať osobitné vzdelanie pre túto činnosť alebo špeciálnu kvalifikáciu, ako je to v prípade prekladateľa. No počas našej dvojročnej praxe v prekladateľskej agentúre sa na pohovoroch pri obsadzovaní tohto miesta vyskúšalo 22 uchádzačov. Testovacou kontrolou a pohovorom ich prešlo len šesť a po nástupe na pozíciu sa tento počet ešte preriedil.

Z rozhovorov s kolegyňou, ktorá skúšobné texty posudzovala, nám jasne vyplynulo, že odchýlky v kvalite kontroly jednotlivých uchádzačov sú značné a táto práca skutočne nie je pre každého. Podľa jej slov býva najčastejšou slabinou uchádzačov nejednotnosť úpravy, keď uchádzač opraví chybu na jednom mieste, ale inde tú istú chybu ponechá, resp. si ju nevšimne. Týka sa to najmä chýb v interpunkcii – formát úvodzoviek, desatinné čiarky/bodky a pod. Ďalším častým javom je, že si uchádzač nevšimne chýbajúci text v preklade. Je to spôsobené tým, že sa zameriava len na cieľový text a zabúda ho porovnávať s východiskovým textom.

Kvalita testovacej kontroly je hlavným, nie však jediným kritériom, podľa ktorého agentúry vyberajú zamestnanca na miesto interného kontrolóra. Všetky vedú s uchádzačmi v rámci výberového konania aj pohovor, pričom kladú veľký dôraz na vynikajúcu úroveň slovenčiny, časovú dostupnosť a znalosť niektorých cudzích jazykov (v kontexte slovenského trhu je žiadaná hlavne angličtina a nemčina).

Tieto podmienky sú celkom logické – keďže pozícia kontrolóra je zvyčajne obsadzovaná študentmi, ich pracovný čas sa musí prispôbiť ich školskému rozvrhu. V agentúre musí byť nejaký kontrolór k dispozícii neustále (najmä dopo-

ludnia, keď býva zadaní viac), to znamená, že je potrebné vyberať kontrolórov podľa ich časovej dostupnosti a zosúladiť ich.

Akými vlastnosťami, schopnosťami a znalosťami by mal interný kontrolór disponovať, aby vedel vykonávať svoju prácu kvalitne k spokojnosti všetkých strán?

E. Gromová v publikácii *Úvod do translatológie* uvádza: „V hierarchii kompetencií prekladateľa najvyššie stojí bilingválna kompetencia a prekladateľská skúsenosť.“ (2009, s. 28)

Paralelne s E. Gromovou by sme na prvé miesto kompetencií kontrolóra tiež zaradili bilingválnu kompetenciu, konkrétne výbornú znalosť aspoň jedného cudzieho jazyka a vynikajúcu znalosť slovenčiny, slovenskej gramatiky a slovenského pravopisu. Výhodou tejto práce je, že časom si kontrolór vyplní mnoho medzier v pravopise.

Samozrejme, musí poznať aspoň najčastejšie pravopisné javy v iných jazykoch, hlavne v angličtine, no postupne sa mu podarí odpozorovať viacero pravopisných javov aj v jazykoch, ktoré neovláda.

Spomínaná prekladateľská skúsenosť u kontrolóra tiež nie je na škodu. Študenti prekladateľstva disponujú istou mierou prekladateľskej skúsenosti, ktorú môžu využiť pri kontrole, no tento proces funguje zároveň aj opačne – kontrolóri pri svojej práci prekladateľskú skúsenosť sprostredkovane získavajú, čo im pomôže v budúcej samostatnej prekladateľskej praxi.

Ďalej by sme uviedli zmysel pre detail. Kontrolór musí mať „dobré oko“, aby si všimol drobné detaily, ako chýbajúce úvodzovky či rozdiel medzi desatinnou čiarkou a bodkou.

Dávka perfekcionizmu je na mieste, keď je potrebné precízne naformátovať rozhádzaný text, ktorý sa pri zásahoch správa takmer nepredvídateľne. Je to aj skúška trpezlivosti kontrolóra, pretože formátovanie môže zabráť pri väčších rozsahoch a zložitejších tabuľkách aj niekoľko hodín.

Ďalej by sme ako dôležitú vlastnosť kontrolóra uviedli schopnosť dlhodobého sústredenia pri vystavení žiareniu z monitora. Výkyvy koncentrácie pri kontrole dlhých textov počas rôznych období dňa a z toho vyplývajúca kvalita kontroly by boli určite zaujímavým námetom na rozsiahly výskum. Kontrolór by sa však mal dokázať sústrediť na chyby v textoch počas celej pracovnej doby. Texty bývajú často monotónne, čo má na koncentráciu jednoznačne negatívny vplyv.

Ďalšími faktormi, ktoré vyplývajú z kontrolovaných textov a prispievajú k zníženiu koncentrácie, sú neprehľadnosť, obsahová/lexikálna/syntaktická zložitosť či vizuálna jednodielnosť textov s chabým členením na odseky. V prípade dlhých textov, ktorých kontrola potrvá niekoľko hodín, sa nám osvedčilo si od neho občas oddýchnuť pri krátkych textoch, ktoré medzitým prichádzajú do emailovej schránky. Dôležité je aj dopriať si krátke pauzy, aby sa zrak a myseľ spamätali zo sústavného pozerania na obrazovku a mihajúce sa písmenká.

Kontrolór by mal mať zvládnutý aj časový manažment a disponovať istou úrovňou odolnosti voči stresu. Neustále pribúdanie úloh v schránke môže pôsobiť zahlcujúco, hlavne, pokiaľ ide o väčšie rozsahy, ktorých kontrola zaberie viac času. Kontrolór by nemal dovoliť, aby stres ovplyvnil kvalitu jeho práce. Mal by si rozdeliť čas tak, aby stihol skontrolovať všetky dokumenty v dostatočnom predstihu pred termínom odovzdania prekladu klientovi. Projektový manažér potrebuje čas na posúdenie zmien a prípadnú konzultáciu s prekladateľom.

Ďalšou nespornou výhodou je pre kontrolóra (aj ako nádejného profesionálneho prekladateľa) schopnosť efektívne vyhľadávať na internete. Rovnako, ako si každý prekladateľ s postupujúcou praxou a pribúdajúcimi skúsenosťami vytvorí databázu spoľahlivých informačných zdrojov, aj kontrolór časom objaví množstvo užitočných miest, kam sa v prípade nejasností môže obrátiť po radu.

Píšeme primárne o internetových stránkach a publikáciách v elektronickej forme, nakoľko vyhľadávanie v papierových slovníkoch považujeme za zdĺhavé a zdržujúce. Nám sa veľmi osvedčili stránky oxfordských a cambridgeských slovníkov, slovník *Merriam-Webster*, nemecký slovník *Duden*, mnohojazyčné korpusy *Linguee* a *Glosbe*, ktoré zobrazujú vyhľadávané výrazy aj s okolitým kontextom, elektronické slovníky spoločnosti *Lingea*, stránky slovenského korpusu a Jazykovej poradne Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra, ale aj mnohými zatracované stránky prekladača Google, rôzne internetové fóra zamerané na témy súvisiace s jazykom či obyčajný www.slovník.sk. Samozrejme, výstupy z posledných menovaných zdrojov je potrebné dôkladne overovať, no vďaka tomu, že nájdeme aj 30 možných ekvivalentov k vyhľadávanému výrazu, často nám poskytnú lepšiu inšpiráciu a väčší priestor pre kreativitu, než úzkostlivo triedený profesionálny slovník.

Z osobnostného profilu, vedomostí, schopností a vlastností kontrolóra prekladov, ako aj dispozícií, ktoré v kontrolóroch hľadajú prekladateľské agentúry, je zrejmé, že kontrolórom prekladov nemôže byť hocikto. Ako pri každom povolaní, aj táto práca si vyžaduje kombináciu istých predpokladov, vďaka ktorým môže kontrolór svoje úlohy plniť dôkladne a efektívne.

ZÁVER

Počas dvojročnej praxe na pozícii interného kontrolóra prekladov sme si pri objavení závažnej chyby v cieľovom texte neraz hovorili vetu: „Keby sme preklad klientovi odovzdali s touto chybou, určite by ho reklamoval.“ V lepšom prípade by chybu našiel pred použitím textu na zamýšľaný účel. V horšom by ho na ňu upozornil niekto iný, napr. obchodný partner alebo zákazník. V úplne najhoršom prípade by chyba ostala nepovšimnutá, až kým by nezapríčiniła škody.

Samozrejme, nie pri každej chybe je možný scenár taký dramatický. V preklade by sa však nemali vyskytovať podľa možnosti žiadne nedostatky, a preto má práca kontrolóra významný prínos pre konečnú kvalitu prekladu, ktorý klient dostane do rúk.

Napriek tomu, že kontrolóri prispievajú k odstraňovaniu subštandardu v preklade (nielen v prekladateľskej agentúre, ale aj ako budúci profesionálni prekladatelia, ktorí budú uplatňovať získané skúsenosti z agentúry vo vlastnej praxi), sú v podstate neviditeľní. Týmto príspevkom by sme radi rozšírili povedomie o ich existencii ako pomerne nového článku, ktorý sa podieľa na spracovaní zákazky v prekladateľskej agentúre a priblížili ich náplň práce translatologickej obci.

LITERATÚRA

- DOBROVOLNÁ, Alžbeta. Translata, spol. s r.o., Einsteinova 24, Bratislava. *Prijímacie konanie kontrolórov prekladov*. Osobná komunikácia.
- FERENČÍK, Ján. *Kontexty prekladu*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1982, 150 s.
- GOUADEC, Daniel. *Translation as a Profession*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins B.V., 2007, 396 s. ISBN 978 90 272 1681 6.
- GOUADEC, Daniel. *Quality in translation*. In: GAMBIER, Yves a DOORSLAER, Luc van, (zost.) *Handbook of Translation Studies*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Co., 2010, 1. zväzok, s. 270-275. ISBN 9789027203311.
- GROMOVÁ, Edita. *Úvod do translatológie*. Nitra: Filozofická fakulta UKF, 2009, 94 s. ISBN 978-80-8094-627-2.
- ONDREJOVIČ, Slavomír, et al. *Pravidlá slovenského pravopisu*. 4, nezmenené vydanie. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2013, 592 s. ISBN 978-80-224-1331-2.
- POPOVIČ, Anton. *Originál – preklad: Interpretačná terminológia*. Bratislava: Tatran, 1983, 363 s.
- VÁCLAVIKOVÁ, Katarína: *Práca kontrolóra prekladov v prekladateľskej agentúre* [diplomová práca]. Bratislava: Filozofická fakulta Univerzity Komenského, 2018. 99 s.
- VILIKOVSKÝ, Ján. *Preklad ako tvorba*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1984, 240 s.
- VINCZEOVÁ, Barbora. *Výhody a nevýhody nástrojov CAT v praxi*. In: MACHOVÁ, Lýdia a PAULÍNYOVÁ, Lucia, zost. *Prekladateľské listy 5*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2016, s. 173-182. ISBN 978-80-223-4057-1.

Internetové zdroje:

Duden [online slovník]. Berlín: Bibliographisches Institut GmbH, © 2018 [cit. 2017-2018]. Dostupné na: <<https://www.duden.de/>>.

Jazyková poradňa Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra [internetové fórum]. Bratislava: Petit Press, a. s., © 1997-2018 [cit. 2017-2018]. Dostupné na: <<https://jazykovaporadna.sme.sk/>>.

Oxford Dictionaries [online slovník]. Oxford: Oxford University Press, © 2018 [cit. 2017-2018]. Dostupné na: <<https://en.oxforddictionaries.com/>>.

Merriam-Webster [online slovník]. Springfield: Merriam-Webster, Incorporated, © 2018 [cit. 2017-2018]. Dostupné na: <<https://www.merriam-webster.com/>>.

RESUME

The paper opens the topic of the work of a translation reviewer in a translation agency. Its aim is to create a theoretical profile of this fairly new profession and lay foundations for further research into its position in the translation process. It provides an analysis of their work, educational and personality background and a list of tools they use. The paper also contains characterizations of selected types of translation errors and offers a set of recommendations on how to avoid or eliminate them from the document as fast as possible. The main asset of the paper lies in the reviewer's job description and responsibilities, and the summary of the most frequent translation errors they encounter.

◆◆◆

Mgr. Katarína Václaviková
Čajakova 8
010 01 Žilina
k.vaclavikova9@gmail.com